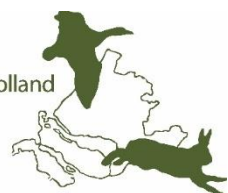

Faunabeheerplan roek Zuid-Holland 2017 – 2023

Faunabeheereenheid Zuid-Holland
mei 2017
Den Haag

Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Samenvatting

Anders dan de Flora- en faunawet (Ffw) eist de per 1 januari 2017 van kracht geworden Wet natuurbescherming (Wn) dat alle jacht, beheer en schadebestrijding ten aanzien van beschermde diersoorten wordt uitgevoerd volgens een faunabeheerplan. Naast de landelijke wettelijke regeling is tevens provinciale regelgeving tot stand gekomen. Dit faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) behandelt de roek.

Het wettelijke- en beleidskader wordt uitgebreid besproken. Dit ook om de moeilijk toegankelijke nieuwe regelgeving voor de uitvoerders inzichtelijk te maken. De wettelijke status van de roek is in grote lijnen niet gewijzigd: De roek kan niet worden bejaagd en er geldt geen landelijke vrijstelling ter voorkoming van schade aangericht door de roek. Ten behoeve van de bestrijding van schade, kunnen GS een ontheffing afgeven.

Allereerst worden de biologische aspecten, de verspreiding en aantalontwikkeling van de roek beschreven. De roek, die in kolonies in grotere bomen leeft, is in westelijk Nederland weinig aanwezig. In Zuid-Holland is de aanwezigheid van roeken beperkt tot een aantal gebieden.

Aansluitend worden de verschillende vormen van schade die de roek aanricht, behandeld. Daarbij wordt aangegeven of deze schades in Nederland en Zuid-Holland zijn opgetreden en of ze in de toekomst dreigen op te treden. De roek veroorzaakt met name schade aan appels, peren en granen. Doordat roeken in groepen leven en foerageren kan schade snel een grote omvang aannemen. Vervolgens worden de mogelijke middelen en maatregelen ter voorkoming van schade besproken. In de voorgaande jaren is de roek ter voorkoming van schade op ontheffing bestreden door middel van verjagend afschot. Deze uitgevoerde bestrijding en de afschotgegevens, worden beschreven en geëvalueerd. Er wordt vervolgens voorgesteld om deze bestrijding voort te zetten. Duurzaam beheer (het blijvend verlagen van de stand) is niet aan de orde. Gewasbescherming wordt bereikt door inzet van werende en verjagende middelen en toepassing van verjagend afschot.

Er wordt een inschatting gegeven van de mate waarin schadebestrijding in Nederland en in Zuid-Holland inwerkt op de staat van instandhouding van de roek. De roek komt in aanzienlijke aantallen in ons land voor, ook in Zuid-Holland. En de roek zal hier ook blijven voorkomen. Van de roekenkolonies zijn redelijk nauwkeurige telgegevens bekend sinds 1924. De broedvogelstand zakte vanaf de jaren vijftig van de vorig eeuw diep weg en herstelde zich aansluitend tot het jaar 2000 tot een opvallend hoog niveau. Dit herstel vond ook plaats in Zuid-Holland, echter als gevolg van o.a. een sterk gewijzigde landschappelijke situatie niet in dezelfde mate als in sommige andere provincies. Sinds 2000 is de roekenstand in Nederland weer wat afgenomen en de verzamelde getallen indiceren dat dit in sommige provincies mede een gevolg kan zijn van de schadebestrijding. Om die reden wordt een jaarlijkse afschotlimiet van 40 stuks aangehouden. In de meeste jaren varieerde het afschot in Zuid-Holland tussen 0 en 42 stuks. De grens is dus met name bedoeld om een hoge piek in enig jaar tegen te gaan. De broedvogelstand van de roek is in Zuid-Holland sinds 2000 wel toegenomen, de laatste jaren is deze stabiel. Het verjagend afschot met de omvang zoals in Zuid-Holland toegepast, heeft geen invloed op de staat van instandhouding van de soort.

Tenslotte wordt de uitvoering en de monitoring beschreven. De FBE sluit aan bij de wettelijke en provinciale regelgeving door de wildbeheereenheid (WBE) en de jachthouders die zijn aangesloten bij de WBE, een centrale rol te geven.

Foto op voorblad: Corvus frugilegus door M. Migo

1	INLEIDING	3
1.1	ALGEMEEN.....	3
1.2	ADVIES.....	3
1.3	FAUNABEHEERENHEID ZUID-HOLLAND.....	3
1.4	WERKINGSGEBIED FAUNABEHEERPLAN	4
2	WETTELIJK KADER EN BELEIDSKADER	5
2.1	ALGEMEEN.....	5
2.2	VERBODEN EN AFWIJINGEN.....	5
2.3	BEHEER, SCHADEBESTRIJDING EN JACHT	6
2.4	BEHEER	6
2.5	SCHADEBESTRIJDING	6
2.6	UITOEFENING VAN DE JACHT.....	8
2.7	MIDDELEN VOOR HET VANGEN EN DODEN VAN ROEKEN	8
2.8	VERLEENDE ONTHEFFINGEN ONDER DE FFW.....	9
3	GEGEVENS OVER DE ROEK	9
3.1	ALGEMEEN.....	9
3.2	LEEFWIJZE EN VOORTPLANTING	10
3.3	TREK.....	11
3.4	VOEDSEL	11
3.5	VIJANDEN	11
4	VERSPREIDING EN AANTALONTWIKKELING	11
4.1	LANDELIJK.....	11
4.2	ZUID-HOLLAND.....	15
5	SCHADE	17
5.1	SCHADEVORMEN	17
5.2	SCHADE AAN GEWASSEN LANDELIJK.....	17
5.3	SCHADE AAN GEWASSEN IN ZUID-HOLLAND.....	18
6	MIDDELEN EN MAATREGELEN TER VOORKOMING VAN SCHADE	19
7	IN ZUID-HOLLAND UITGEVOERDE SCHADEBESTRIJDING 2009-2016	20
8	VOORGESTELDE MIDDELEN TER VOORKOMING VAN SCHADE 2017 – 2023	21
9	STAAT VAN INSTANDHOUDING	22
9.1	ALGEMEEN.....	22
9.2	STAAT VAN INSTANDHOUDING VAN DE ROEK.....	23
10	ORGANISATIE UITVOERING	26
10.1	CENTRALE ROL WILDBEHEERENHEID (WBE)	26
10.2	UITVOERING ONTHEFFING	26
10.3	VOORWAARDEN VOOR UITVOERING VAN DE ONTHEFFING.....	27
11	MONITORING	27
	LITERATUUR	28

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Dit faunabeheerplan van de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) bevat een omschrijving van de bestrijding van de roek die de FBE in de periode 2017-2023 nodig acht ter bescherming van verschillende in de wet genoemde belangen binnen het gehele werkgebied van de FBE. Onder de Wet natuurbescherming (Wn) die op 1 januari 2017 van kracht werd, worden jacht, duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding uitgevoerd volgens het faunabeheerplan. Schade door roeken kan worden beperkt door bestrijding op de locatie waar schade dreigt. In dit plan wordt daarom niet voorgesteld de stand van de roeken blijvend te verlagen door middel van duurzaam beheer. Verder is ook jacht geen onderdeel van dit plan, de roek is niet aangewezen als jachtsoort.

Het vorige faunabeheerplan roek van de FBE, dat onder de Flora- en faunawet is opgesteld, bevat een onderbouwing voor verjagend afschot in de schadegevoelige periode van roeken in enkele wildbeheereenheden van percelen met mais, granen en fruit. Ook in dit faunabeheerplan wordt alleen voorgesteld om verjagend afschot in de werkgebieden van enkele wildbeheereenheden mogelijk te maken ter bescherming van granen, mais en fruit in de schadegevoelige periode.

1.2 Advies

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.2 lid 7 van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland is bij het tot stand komen van dit faunabeheerplan een wetenschapper betrokken. De FBE heeft een concept van dit faunabeheerplan voor nader advies voorgelegd aan Sovon Vogelonderzoek Nederland. Naar aanleiding van het advies is het faunabeheerplan aangepast.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.12 lid 6 van de Wet natuurbescherming is dit faunabeheerplan aan de in Zuid-Holland werkzame wildbeheereenheden voorgelegd.

Aansluitend heeft het bestuur van de FBE dit faunabeheerplan op 19 mei 2017 vastgesteld en daarna aangeboden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ter goedkeuring voor een periode van zes jaar.

1.3 Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Op 7 februari 2003 is de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) opgericht. Een faunabeheereenheid is een organisatie van jachthouders waarin sinds de invoering van de Wet natuurbescherming ook maatschappelijke organisaties zijn vertegenwoordigd die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren (art.3.12 Wn). Het bestuur van de FBE bestaat op het ogenblik uit:

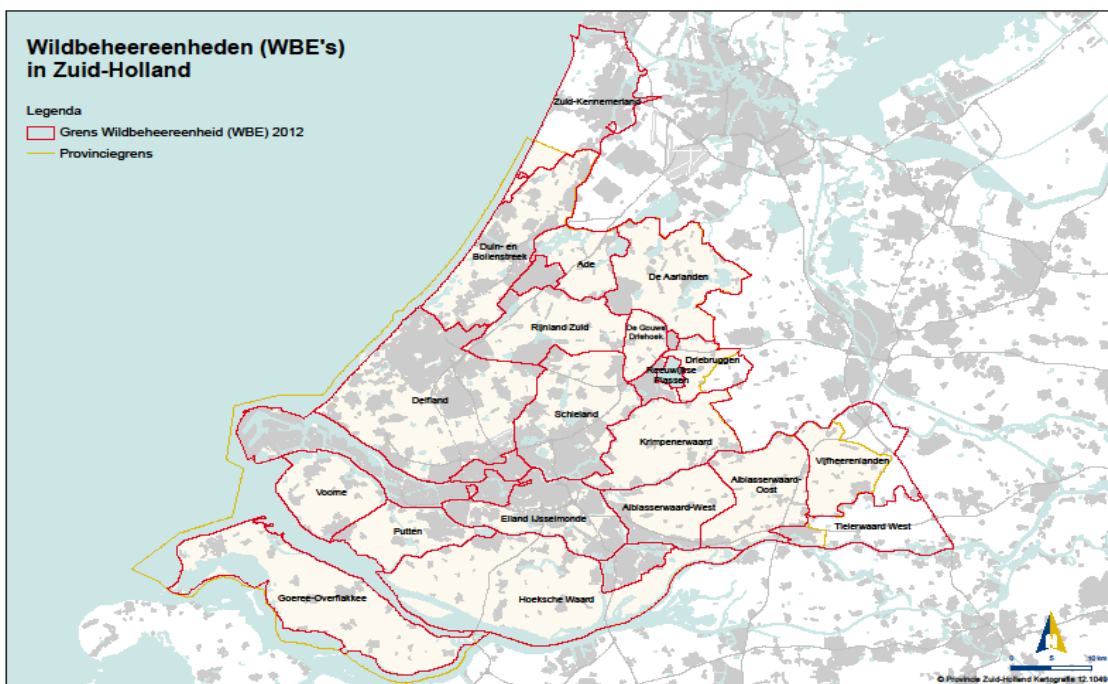
- Een vertegenwoordiger namens de Federatie Particulier Grondbezit;
- Een vertegenwoordiger namens Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap;
- Een vertegenwoordiger namens LTO Noord;
- Een vertegenwoordiger namens de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer;
- Een vertegenwoordiger namens de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren en de Vereniging Boerennatuur Zuid-Holland;
- Een onafhankelijk voorzitter.

Het jachthouderschap is verbonden met de eigendom van de grond (art. 3.23 Wn): de eigenaar of (erf)pachter of vruchtgebruiker is jachthouder. Het jachtrecht kan worden verhuurd, de huurder wordt dan jachthouder. De jachthouder heeft het recht om in de geopende jachtijd te jagen op de vijf wildsoorten. Naast het recht om te jagen op de wildsoorten voeren jachthouders het faunabeheerplan uit o.a. ter voorkoming van schade aangericht door in het wild levende dieren. Jachthouders c.q.

grondeigenaren zullen eigen schade willen voorkomen en zijn verder verplicht om ook rekening te houden met de belangen van derden. Ze kunnen civielrechtelijk worden aangesproken¹.

1.4 Werkingsgebied faunabeheerplan

Het werkgebied van de Faunabeheereenheid is de gehele provincie Zuid-Holland. Afbeelding 1 geeft de ligging van het werkgebied en de ligging van de wildbeheereenheden (in 2016) binnen het werkgebied, weer. Dit faunabeheerplan geldt voor het gehele werkgebied van de FBE. Vanwege de verplichting die de Verordening stelt dat het werkgebied van een WBE minstens een oppervlakte heeft van 5.000 hectare in de provincie Zuid-Holland, zijn de grenzen van sommige WBE's begin 2017 aangepast. Ook enkele steden die nog niet in een werkgebied waren opgenomen, zijn bij WBE's ondergebracht. Eind 2016 zijn de WBE's Reeuwijkse Plassen, Driebruggen en De Gouwe Driehoek gefuseerd. De naam van de nieuwe WBE is WBE Reeuwijk en omstreken. Een kaart met de nieuwe ligging van de WBE's wordt op het ogenblik (mei 2017) gemaakt. De nieuwe kaart zal op de website van de FBE (www.fbezh.nl) worden geplaatst.

Afbeelding 1: Werkgebied FBE en werkingsgebied faunabeheerplan

¹ Zie hiervoor ook Hoofdstuk 6 van Alterra-rapport 1070.

2 Wettelijk kader en beleidskader

2.1 Algemeen

De bescherming van dieren is vanaf 2002 geregeld in de Flora- en faunawet (Ffw). Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wn) in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Dit faunabeheerplan zal van kracht worden onder de Wn. Bij de Wn hoort één Algemene Maatregel van Bestuur: het Besluit natuurbescherming (Bn) en één ministeriele regeling: de Regeling natuurbescherming (Rn).

De Wn legt de meeste taken en verantwoordelijkheden bij de provincies. Provinciale Staten van Zuid-Holland (verder: PS) hebben de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland (verder de Verordening) vastgesteld. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (verder: GS) hebben de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming (verder: de Beleidsregel) vastgesteld.

2.2 Verboden en afwijkingen

Hoofdstuk 3 van de Wn gaat over de bescherming van plant- en diersoorten. Er zijn drie verschillende beschermingsregimes opgenomen in de eerste drie paragrafen van hoofdstuk 3. Een beschermingsregime voor vogels – waaronder de roek - van de Vogelrichtlijn, een beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het verdrag van Bern en het verdrag van Bonn en een beschermingsregime voor andere soorten. De verboden die gelden t.a.v. de roek en regels voor afwijking van deze verboden zijn opgenomen in § 3.1 Wn. Afwijken kan alleen indien dit nodig is vanwege limitatief in de wet opgesomde redenen en onder voorwaarden. GS kunnen ontheffing verlenen voor afwijking (art. 3.3 lid 1) of PS kunnen bij verordening vrijstelling verlenen (art. 3.3 lid 2).

Verboden

1. Roeken mogen niet opzettelijk worden gedood of gevangen (art.3.1 lid 1 Wn);
2. Nesten, rustplaatsen en eieren van roeken mogen niet opzettelijk worden vernield of beschadigd of nesten mogen niet worden weggenomen (art. 3.1 lid 2 Wn);
3. Eieren van roeken mogen niet worden geraapt of onder zich worden gehouden (art. 3.1 lid 3 Wn);
4. Roeken mogen niet opzettelijk worden gestoord tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding (art 3.1 lid 4 en 5 Wn).

Van deze verboden kan worden afgeweken onder de volgende voorwaarden

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (art. 3.3 lid 4 onder a Wn).
2. De afwijking is nodig vanwege onder andere een of meer van de volgende redenen:
 - a. in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid (art. 3.3 lid 4 onder b, 1° Wn);
 - b. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer (art. 3.3 lid 4 onder b, 2° Wn);
 - c. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren (art. 3.3 lid 4 onder b, 3° Wn);
 - d. ter bescherming van flora en fauna (art. 3.3 lid 4 onder b, 4° Wn).
3. De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de roek (art. 3.3 lid 4 onder c Wn).

Overige verboden t.a.v. wilde roeken

(1)

- Het is verboden roeken, dood of levend, of makkelijk herkenbare delen van roeken of uit roeken verkregen producten, te verkopen, te vervoeren voor verkoop, onder zich te hebben voor verkoop of ten verkoop aan te bieden (art. 3.2 lid 1 Wn).
- De minister kan onder voorwaarden vrijstelling of ontheffing verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 3 onder a Wn). De minister heeft vrijstelling verleend ten aanzien van dode roeken en

producten van roeken indien de roeken zijn verkregen door middel van beheer en schadebestrijding overeenkomstig de Wn (3.16 lid 1 en 2 Rn).

(2)

- Het is verboden, anders dan voor verkoop, roeken of makkelijk herkenbare delen van roeken of uit roeken verkregen producten, onder zich te hebben of te vervoeren tenzij deze roeken, delen of producten aantoonbaar overeenkomstig het bepaalde bij of krachtens de Wn zijn gedood of gevangen, onderscheidenlijk verkregen. (art. 3.2 lid 6 Wn).
- GS en PS kunnen onder voorwaarden respectievelijk ontheffing en vrijstelling verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 1 en 2). In artikel 1.4 lid Bn is geregeld dat deze bevoegdheden van GS en PS bij de minister berusten voor wat betreft het vervoeren van zieke of gewonde dieren in een dierenambulance en wat betreft het zich toe-eigenen en onder zich hebben van dode uit het wild afkomstige roeken met het oog op het prepareren van deze vogels. De minister heeft in artikel 3.17 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het vervoeren met een dierenambulance. De minister heeft in artikel 3.18 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het onder zich hebben en vervoeren met het oog op preparatie en voor het onder zich hebben van een geprepareerde roek.

(3)

- Het is verboden roeken te prepareren (art. 3.38 lid 1 onder a Wn juncto art. 3.26 lid 1 Bn).
- Dit verbod geldt niet voor degene die binnen drie dagen gegevens doorgeeft aan de minister en de geprepareerde vogels voorziet van een merkteken (art. 3.40 Wn juncto art. 3.26 lid 2 Bn).

2.3 Beheer, schadebestrijding en jacht

Volgens artikel 3.12 lid 1 Wn geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan opgesteld door de in het gebied werkzame Faunabeheereenheid:

- het duurzaam beheer van in het wild levende populaties,
- de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en
- de uitoefening van de jacht.
- Artikel 3.12 lid 4 Wn regelt dat het faunabeheerplan passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren moet bevatten.
- In de Verordening is geregeld dat het faunabeheerplan een geldigheidsduur heeft van ten hoogste zes jaren (artikel 3.1).
- In de Verordening zijn eisen gesteld aan het faunabeheerplan. In bijlage 1 zijn deze eisen opgenomen met daarbij vermeld waar in dit faunabeheerplan invulling is gegeven aan deze eisen.

2.4 Beheer

Op basis van artikel 3.17 lid 1 Wn kunnen GS ontheffing verlenen ten behoeve van de beperking van de omvang van de populatie roeken. In dit faunabeheerplan wordt niet voorgesteld om in algemene zin de populatie roeken te beperken. Door middel van bestrijding op de desbetreffende locatie of in het omliggende gebied kan schade vooralsnog in voldoende mate worden beperkt.

2.5 Schadebestrijding

Artikel 3.15 Wn is de basis voor de landelijke en provinciale vrijstellingsregelingen die grondgebruikers in staat stellen schade aan zijn gronden of aan zijn opstallen of in het omliggende gebied te (laten) voorkomen. Onder de Flora- en faunawet – waarin artikel 65 de basis was voor een soortgelijke

vrijstellingsregeling - had de minister de roek op de provinciale vrijstellingslijst geplaatst: Ingevolge artikel 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren, gelezen in samenhang met bijlage 2 bij dit besluit, was de roek aangewezen als beschermde inheemse diersoort die in delen van het land veelvuldig belangrijke schade aanricht als bedoeld in artikel 65, eerste lid, onderdeel b van de Ffw; ingevolge het tweede lid van artikel 6b kon die aanwijzing slechts worden gedaan wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Met de aanwijzing van de roek in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren stond daarom vast dat geen andere bevredigende oplossing bestaat voor de bestrijding van de schade dan het doden van roeken en dat geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Onder de Wn stelt niet de minister maar PS de provinciale vrijstellingslijst op. PS hebben de roek niet op de provinciale vrijstellingslijst geplaatst. Volgens de toelichting bij de Verordening verlenen PS alleen een vrijstelling als een diersoort naar verwachting meer dan € 10.000 schade per jaar in Zuid-Holland zal gaan veroorzaken in het geval er geen bestrijding of beheer plaatsvindt.

Roeken komen slecht in enkele delen van Zuid-Holland voor. Schade treedt slechts op die locaties op. Om deze schade te bestrijden kunnen GS ontheffing verlenen op basis van artikel 3.3 Wn. In dit faunabeheerplan wordt alleen voorgesteld om op ontheffing roeken te bestrijden in specifieke situaties waarin schade dreigt.

Goedkeuring faunabeheerplan voor schadebestrijding

Volgens de Beleidsregel keurt GS een faunabeheerplan voor schadebestrijding goed indien in het plan is onderbouwd dat zonder schadebestrijding onder andere:

- er belangrijke schade aan gewassen kan ontstaan; onder belangrijke schade aan gewassen wordt verstaan schade aan landbouwgewassen van 250 euro of meer per geval;
- er belangrijke schade aan vee kan ontstaan; onder belangrijke schade aan vee wordt verstaan schade aan bedrijfsmatig gehouden vee van 250 euro of meer per geval;
- er belangrijke schade aan bossen kan ontstaan; onder belangrijke schade aan bossen wordt verstaan schade aan bossen die bestemd zijn voor de productie van hout van 250 euro of meer per geval;
- de volksgezondheid of openbare veiligheid in het geding komt; de volksgezondheid of de openbare veiligheid is onder andere in ieder geval in het geding in het geval dat:
- in het wild levende dieren een risico vormen voor de verspreiding van voor de mens besmettelijke ziektes, waarbij dit risico wordt onderbouwd door een formele uiting van een overheidsorganisatie;
- in het wild levende dieren een risico vormen voor de openbare veiligheid of gezondheid van personen in hun woon- of werkomgeving waarbij de desbetreffende personen zich in redelijkheid niet aan dit risico kunnen onttrekken en waarbij dit risico wordt onderbouwd door een formele uiting van een overheidsorganisatie;
- vogels gedurende langere tijd verblijven in woonhuizen of kantoorpanden of bedrijfspanden waar levensmiddelen worden geproduceerd of verwerkt;
- in het wild levende dieren een risico vormen voor de veiligheid van het verkeer op de openbare weg of het treinverkeer, waarbij dit risico wordt onderbouwd door een goedgekeurd faunabeheerplan of een formele uiting van een overheidsorganisatie;
- de veiligheid van het luchtverkeer in het geding komt; de veiligheid van het luchtverkeer is onder andere in ieder geval in het geding:
- in het geval dat vogels zich bevinden op het terrein van Rotterdam The Hague Airport of in de directe nabijheid daarvan;
- wanneer vogels broeden op of nabij vaste start- en landingsplaatsen van helikopters;
- de noodzaak bestaat tot het beschermen van de flora of fauna; er is in ieder geval sprake van de noodzaak tot bescherming van de flora of fauna in het geval dat schade wordt veroorzaakt

aan wettelijk beschermde diersoorten, vegetatie(s) of habitatype(n) waardoor het behalen van een doelstelling in het kader van Natura 2000 of het Natuurnetwerk Nederland in gevaar komt.

2.6 Uitoefening van de jacht

De roek is niet aangewezen als jachtsoort. Jacht op de roek is dus niet toegestaan en de uitoefening van de jacht op de roek maakt geen onderdeel uit van dit plan.

2.7 Middelen voor het vangen en doden van roeken

GS kunnen bij het verlenen van ontheffing voor vangen of doden van roeken slechts middelen, installaties of methoden voor vangen of doden toestaan die bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen (artikel 3.3 lid 5 Wn). In artikel 3.9 lid 1 en 2 Bn zijn middelen en methoden aangewezen. Hiervan zijn voor roeken geschikte middelen of methoden:

- geweer
- haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds
- honden, niet zijnde lange honden
- slag- snij- of steekwapens;
- het doden door middel van cervicale dislocatie.

Geweer

In artikel 3.26 Wn zijn regels gesteld aan het gebruik van het geweer. Er is o.a. geregeld dat het geweer niet mag worden gebruikt op gronden, niet zijnde een jachtveld dat voldoet aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gestelde regels (lid 1 onder b; de jachtveldregels staan in 3.12 Bn). Op basis van lid 2 zijn in het Bn nadere regels gesteld inzake het gebruik van het geweer. Van deze regels en van de jachtveldvereisten kan worden afgeweken bij vrijstelling of ontheffing (artikel 3.26 lid 3 Wn).

De nadere regels in het Bn betreffende het gebruik van het geweer omvatten o.a.

- een verbod om het geweer te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang (3.16 lid 1 onder a);
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de bebouwde kom of binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom, of in de onmiddellijk aan de bebouwde kom grenzende terreinen (3.16 lid 1 onder b);
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de afpalingskring van een eendenkooi (3.16 lid 1 onder c);
- een verbod om het geweer te gebruiken vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of vanuit een luchtvaartuig;
- een geweer is niet voorzien van een geluiddemper, een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten (3.13 lid 4).

Lokmiddelen in combinatie met het geweer

Hulpmiddelen die veelvuldig worden ingezet bij schadebestrijding met het geweer zijn lokfluiten, niet levende lokvogels en lokvoer. Deze lokmiddelen kunnen zonder meer worden gebruikt. In de motie op de Uitvoeringsregelgeving Wet natuurbescherming is de regering verzocht om artikel 3.9 van het ontwerp van het Bn zo aan te passen, dat er duidelijkheid zou zijn over het al dan niet toestaan van hulpmiddelen voor de jacht op vogels. Deze motie is verworpen. In de mondelinge toelichting meldt de staatssecretaris dat onder de Wn hulpmiddelen niet hoeven te worden gereguleerd. Alleen middelen die in de richtlijnen (i.c. de Vogelrichtlijn) worden genoemd, moeten worden gereguleerd. Lokmiddelen die in de Vogelrichtlijn worden genoemd zijn blind gemaakte of verminkte levende lokvogels en bandopnemers.

Slag- snij- of steekwapens en het doden door middel van cervicale dislocatie

Slag-, snij- of steekwapens kunnen alleen worden toegestaan voor het doden van in nood verkerende, gewonde vogels, door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om deze taak humaan en doeltreffend uit te voeren, en ingeval er redelijkerwijs geen alternatief middel voorhanden is met minder mogelijke nadelige gevolgen voor het welzijn van het desbetreffende dier (art. 3.9 lid 7 Bn). Het doden door middel van cervicale dislocatie kan alleen worden toegestaan voor het doden van in nood verkerende, gewonde vogels van een omvang kleiner dan of gelijk aan eenden, door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om deze taak humaan en doeltreffend uit te voeren, en ingeval er redelijkerwijs geen alternatief middel voorhanden is met minder mogelijke nadelige gevolgen voor het welzijn van het desbetreffende dier (art.3.9 lid 9 Bn).

2.8 Verleende ontheffingen onder de Ffw

In de periode 2009 – 2013 had de FBE ontheffing voor verjagen met ondersteunend afschot in de werkgebieden van de WBE's Alblasserwaard-West, Alblasserwaard-Oost (inclusief het Zuid-Hollandse gedeelte van de WBE Tielerwaard-West) en Vijfheerenlanden ter voorkoming van schade aan:

- maïs in de periode van 1 april tot en met 31 oktober;
- granen in de periode van 1 november tot en met 31 augustus;
- fruit in de periode van 1 juni tot en met 15 november.

Vanaf 14 april 2016 heeft de FBE een ontheffing (geldig tot en met 31 maart 2018) voor verjagen met ondersteunend afschot van roeken in de werkgebieden van de WBE's Alblasserwaard-West, Alblasserwaard-Oost (inclusief het Zuid-Hollandse gedeelte van de WBE Tielerwaard-West), Vijfheerenlanden, Goeree-Overflakkee, Voorne, Putten, de Hoeksche Waard en Eiland IJsselmonde. De ontheffing is afgegeven voor dezelfde gewassen en perioden als de ontheffing uit 2009.

Beide ontheffingen stellen de inzet in voldoende mate van akoestische en visuele middelen verplicht alvorens tot afschot mag worden overgegaan en beide ontheffingen mogen niet worden gebruikt binnen 500 meter van een roekenkolonie.

Het Ministerie van Economische Zaken heeft sporadisch ontheffingen verleend voor de verplaatsing of verjaging van een roekenkolonie (of van meerdere). Dergelijke verplaatsingen verspreiden de overlast doordat er kleinere kolonies ontstaan. De invloed op de roekenstand als zodanig wordt gering geacht².

3 Gegevens over de Roek³

3.1 Algemeen

De roek (*Corvus frugilegus*) is een kraaiachtige (*Corvidae*) die wat betreft grootte en spanwijdte (45-50 cm respectievelijk 80-100 cm) overeenkomsten vertoont met de zwarte kraai en ook wel met de raaf. De raaf is echter groter (spanwijdte zo'n 120 cm). De snavel van een roek is puntiger dan die van de kraai. De snavel van een oudere roek heeft een lichtgrijze, kale basis. Alle kraaiachtigen hebben (zwarte) veertjes op het bovenste deel van de poten. Bij de roek vallen de bovenste delen van de poten binnen het verendek terwijl deze bij de kraai goed te zien zijn. Men zegt wel dat een roek 'een broek aan heeft'. De vogel heeft een relatief kleine kop met steil voorhoofd. Een roek is (net als de zwarte kraai) zwart met een blauwige "metaalglans". Het meest opvallend is het gedrag van het dier: de roek leeft in groepen. De roek foerageert graag in groepen op grasland en broedt in kolonies.

² (Schoppers, 2013)

³ Algemene informatie over de roek is met name ontleend aan de diverse Atlassen van de Nederlandse broedvogels (1979, 1987 en 2002), alsmede www.sovon.nl, www.vogelbescherming.nl en www.vogelvisie.nl.

Zwarte kraaien foerageren ook in groepen, maar zijn in de broedperiode juist solitair. Het geluid dat de roek produceert lijkt op dat van de kraai. Het is wat lichter en nasaler en minder “rollend”.

3.2 Leefwijze en voortplanting

De roek is een echte kolonievogel. Het broeden vindt plaats in kolonies en het slapen buiten de broedtijd geschiedt op gezamenlijke slaappleaatsen. Roeken begroeten soortgenoten op de grond vaak met een wat stijve paradepas, met “wat opgetrokken schouders”. De roek is nieuwsgierig en speels.

De roek bouwt slordig ogende, maar wel stevige nesten in de toppen van grote bomen (vaak populieren). Ze zoeken in open akker- en grasland met verspreide struiken en bomen een vrijstaande groep bomen op, waarin de hele kolonie kan huizen. Een roekenkolonie omvat meestal enkele tientallen tot een honderd nesten, maar kolonies van 1.000 nesten (en meer) zijn bekend. De bomen moeten dus veel nesten kunnen bevatten. Er moet voldoende grasland in de buurt liggen om op te kunnen foerageren.

De nesten worden vaak dicht bijeen (tot op een meter van elkaar) geconstrueerd, door zowel het mannetje als het vrouwtje. De broedperiode begint aanvang maart (eieren worden gelegd tot eind april) en duurt 16-19 dagen. Er zijn 3-6 eieren, tot maximaal 9 stuks. Echter, de hier onder aangehaalde gegevens van Feijen (1976) nuanceren deze bandbreedte aanzienlijk: overwegend 4 eieren, waarvan 20-25% schier (onbevruucht) is. Het vrouwtje broedt en het mannetje verzorgt haar tijdens de broedperiode. Het mannetje verzorgt de jongen aanvankelijk alleen en een paar weken na uitkomen tezamen met het vrouwtje. Na ongeveer een maand vliegen de jongen uit en aansluitend worden er na enige tijd groepen jeugdige vogels gevormd. Daarin vormen zich na een jaar weer koppeltjes die elkaar langdurig trouw blijven. De roek wordt in het tweede jaar geslachtsrijp. Er is één broedsel per jaar, tenzij broedselverlies aanleiding is tot een tweede legsel. Het broeden kan ook plaatsvinden bij of tussen andere broedende vogels, zoals blauwe reigers, of tezamen met kauwen of kraaien.

Schoppers (2004) stelt dat het reproductievermogen van de roek gering is. Hij concludeert dit naar aanleiding van een Duitse en een zeer omvangrijke Nederlandse studie van Feijen⁴, waarin mede zeer veel gegevens uit de periode 1930 - 1957 (verzameld door J. Kloos en aansluitend door dr. E. van Koersveld van de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen) zijn verwerkt. In deze periode ging het de roek goed, alleen de verstoring en bestrijding was intensief. Ook gemeentelijke instanties zetten zich destijds in om de overlast opleverende broedkolonies te verwijderen. Bij tellingen werd vastgesteld dat het aandeel juvenielen circa 10% bedraagt⁵. Een hoog afschot in maart van nestmateriaal zoekende mannetjes en een hoog afschot in de kolonies van broedende vrouwtjes is het verlies aan vogels snel groter dan de aanwas. Koloniebroeders als roek en kauw worden door zowel Feijen als door zijn voorgangers in dit opzicht extra kwetsbaar geacht.

Over de reden waarom de koloniegrootte bij de roek varieert, lopen de meningen uiteen. Gesteld wordt wel dat de groepsgrootte tegenwoordig geringer is vanwege (opzettelijke) verjaagactiviteiten door de mens⁶. Ook in Zuid-Holland is te zien dat de groepen tegenwoordig kleiner zijn. De door de roek veroorzaakte overlast neemt toe met zowel de bewoningsdichtheid van de mens, als met de koloniegrootte van de roek. Ondanks de veel sterkere bestrijding in het midden van de vorige eeuw was het aantal roeken destijds stabiel hoog (en de stand is nu niet lager) met meer grote

⁴ (Feije, 1976), een onderzoek uitgevoerd door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. De onderzoeksgegevens van Kloos en van Koersveld lagen nog op de plank doordat Kloos in 1945 vanwege verzetswerk was gefusilleerd en Van Koersveld in 1957 op 39 jarige leeftijd door een verkeersongeluk om het leven kwam.

⁵ (Schoppers, 2013)

⁶ (Schoppers, 2004)

roekenkolonies. Er moeten dus (ook) andere redenen zijn⁷ voor variatie in de stand en in de koloniegrootte⁸. Het is waarschijnlijk dat wat betreft de totale aantallen roeken en de omvang van de groepen, wijziging in landgebruik of meer algemene verontrusting door bebouwing en benutting door de mens en dergelijke, mede bepalend zijn. Plaatselijk trekt de roek ook de stad in en past daarbij het gedrag, inclusief de voedselkeuze (meer aas en afval), hierop aan.

Een roekenkolonie kan zich opsplitsen of verdelen over meerdere subkolonies. Subgroepen kunnen daarbij weer overstappen (overvliegen) naar een andere hoofdkolonie. Bij tellingen worden groepjes nesten die zich binnen een straal van 500 meter van elkaar bevinden, door Sovon tot één kolonie gerekend.

3.3 Trek

De roeken in ons land zijn overwegend standvogels, met name jonge roeken overwinterden wel in oostelijk Engeland. In de vorige eeuw vond in het najaar een aanzienlijke doortrek plaats van roeken uit Oost-Europa en Fenno - Scandinavië, die gedeeltelijk in Nederland overwinterden en gedeeltelijk verder doortrokken. De intensiteit van deze trekbewegingen is echter verminderd (o.a. www.trektellen.nl). Mogelijk maken veranderingen in het klimaat en de toegenomen beschikbaarheid van wintervoedsel het deze dieren mogelijk dichter bij eigen broedgebied te overwinteren⁹.

3.4 Voedsel

De roek eet zowel dierlijk als plantaardig voedsel, maar bij voorkeur dierlijk en dan met name bodemdieren (wormen, slakken, insecten, larven, e.d.). Als ze de kans krijgen prederen ze kleine soorten zoogdieren en vogels of halen ze een nest uit¹⁰. Ongeveer de helft van het voedsel bestaat uit allerlei zaden, ook wel noten, eikels en vruchten, soms zonnebloempitten of maïskorrels. Plantaardig materiaal is van groter belang in het najaar en de winter dan tijdens het broedseizoen; energierijke zaden zoals walnoten worden in het najaar ook verstopt voor later gebruik. Roeken kunnen ook in niet onbelangrijke mate aas of afval eten, een gewoonte die ze in stedelijke omgeving verder ontwikkelen. 's Morgens foerageren ze op wat gemakkelijker te vinden materiaal, in de loop van de dag gaan de vogels meer systematisch op en in de bodem op zoek.

3.5 Vijanden

Over opvallende predatie op dit soort vogels wordt weinig gerept. Havik en slechtvalk prederen alle kraaiachtigen, maar de roek is vanwege grootte, waakzaamheid en leven in groepsverband vrij weerbaar. Doding door de mens, bewust of onbewust, zal invloed op de roekenstand hebben of hebben gehad. Bij onbewuste doding door de mens moet men denken aan het verkeer of aan intussen verboden landbouwbestrijdingsmiddelen. Deze trokken een zware tol op de aantallen roeken in ons land, zie ook hierna.

4 Verspreiding en aantalontwikkeling

4.1 Landelijk

De roekenstand in Nederland is breed in beeld gebracht (afbeelding 2 -5)¹¹. Op basis van Sovon-tellingen en tellingen uitgevoerd in het kader van veldonderzoek bestaat er een overzicht van het

⁷ (Spaans, 1979)

⁸ (Lensink & van Bruggen, 2016) noemt de toename van de roofvogelstand als de belangrijkste factor hiervoor.

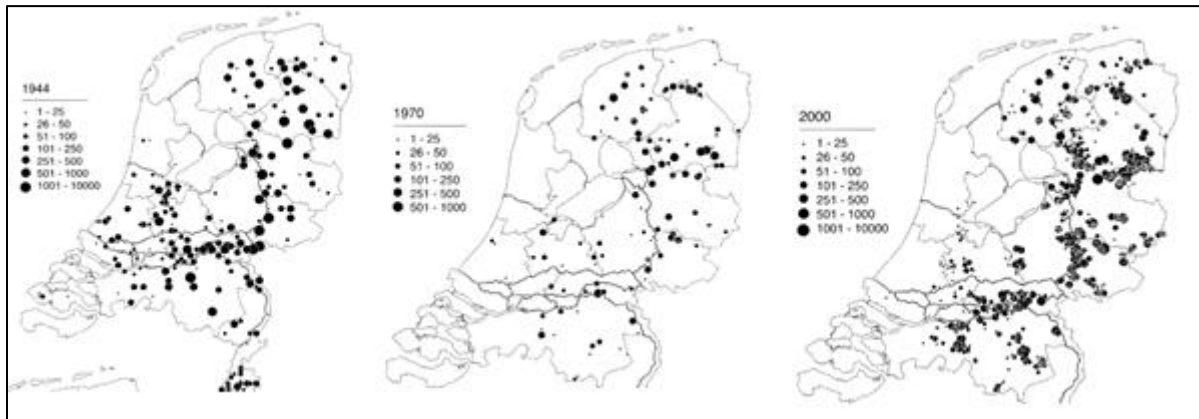
⁹ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002) en www.sovon.nl (2016)

¹⁰ (Animaldiversity, 2017)

¹¹ (Schoppers, 2004)

aantal nesten (= broedparen) per provincie over de jaren 1924-1936-1944-1970-1975-1980-1985-en vanaf de jaren negentig (afbeelding 2).

In de jaren 1936 -1950 bedroeg het aantal nesten¹² in Nederland (ten minste) 40.000 tot ruim 55.000 stuks. Daarna daalde de stand zeer sterk tot ca. 11.000 broedparen in 1970-1975. Dit was een gevolg van het toenemend gebruik van bestrijdingsmiddelen en anti-vraatmiddelen in de landbouw in combinatie met intensief afschot in de broedtijd. Na het beperken van het gebruik van deze middelen en het stoppen van de ongeremde bestrijding in 1977 nam de stand weer toe; in 1985 tot circa 30.000 broedparen, 1995: 54.000-58.000 broedparen, 2000: 64.000 broedparen. Opvallend is dat dit herstel is uitgebleven in West-Nederland (Noord- en Zuid-Holland, Zeeland en in mindere mate Utrecht), waar overigens ook al voor de malaiseperiode de aantallen geringer waren dan elders (afbeelding 2).

Afbeelding 2: Broedverspreiding van de roek in 1944, 1970 en 2000. (Bron: Schoppers 2004, op basis van gegevens van de Directie NMF (Min. van Landbouw) en Sovon)

De groei van de broedpopulatie zette door tot rond de eeuwwisseling, maar is sindsdien omgezet in een afname (afbeelding 6). De trend is daardoor zowel over een langere periode (1990-2015) als over de laatste tien jaren matig afnemend (categorie <5% per jaar). In provincies waar grotere aantallen roeken broeden neemt de broedpopulatie recent alleen nog toe in Groningen en is stabiel in Friesland; elders neemt hij af. De stand omvatte in 1998-2000 60.000-64.000 broedparen¹³, in 2015 47.000-53.000¹⁴.

¹² Nesten en broedparen wordt in het algemeen als identiek beschouwd, hoewel tegenwoordig meer dan vroeger bij tellingen beoordeeld wordt of nesten voor de broed gebruikt worden. Bijvoorbeeld uit de studie van Feijen (1976) kan men leren dat ca. 8% van de roekennesten zgn. speelnesten van nog niet broedende roeken in het tweede levensjaar zijn. Onbeantwoord is de vraag, hoeveel tweejarige roeken in het geheel geen nest bouwen.

¹³ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002)

¹⁴ (Boele, et al., 2017)

Tabel 1. Aantal nesten van de Roek per provincie in Nederland in 1924-2000 en de verandering (totaal en per jaar, in %) tussen 1936/1940 en 1970/1975 en tussen 1970/1975 en 2000 (Feijen 1976, Directie NMF 1989, van Dijk et al. 1994-2000 in serie, Ummels 1995, van Os 1999, archief SOVON). Rooknest numbers by province, 1924-2000. Also given is the trend in numbers between 1936/40 and 1970/1975 and between 1970/1975 and 2000 (both total and annual change, in %).

Provincie	1924	1936	1944	1970	1975	1980	1985	1995	2000	1940-70		1970-2000	
Province										%tot	%jr	%tot	%jr
Groningen	1600	2207	1712	846	646	1078	1285	2069	2120	-71	-1.8	328	13.2
Friesland	800	1410	1983	1564	1215	1839	1847	3684	4630	-39	-1.3	380	15.2
Drenthe	3600	3878	8100	3009	3725	5965	6708	10 469	11 241	-63	-2.4	374	12.5
Overijssel	2573	5517	7090	1646	1197	2349	3882	10 866	12 499	-77	-2.5	1044	41.8
Gelderland	9000	8753	14 447	2048	2320	5327	9460	15 149	17 252	-86	-3.3	842	28.1
Utrecht	700	1301	2053	325	252	247	400	861	1176	-88	-2.8	466	18.6
N-Holland	376	615	523	60	54	142	86	37	61	-91	-2.9	3	0.1
Z-Holland	1700	2275	2019	68	111	126	173	182	546	-97	-2.9	803	26.8
Zeeland	114	267	140	0	0	0	0	0	0	-100	-2.9	0	0
N-Brabant	4800	6052	5797	728	742	2005	3154	8445	10 810	-88	-2.6	1485	49.5
Limburg	5600	7075	4269	659	667	924	1201	2195	3224	-91	-2.7	489	16.3
Totaal	30 863	39 350	48 133	10 953	10 929	20 002	28 196	53 957	63 559	-77	-2.5	580	19.3
totaal/ Schatting estimate						12 000		58 000	64 200				

Afbeelding 3: weergave van het aantal nesten van de roek per provincie in Nederland in 1924 - 2000

De oorzaken van de recente afname zijn niet geheel duidelijk, maar moeten vermoedelijk worden gezocht in veranderingen in het voedselaanbod (omzetting van grasland in bouwland (mais) en verdroging van graslanden), verstedelijking, en op zijn minst regionaal door afschot ter voorkoming van schade^{15 16 17}. Moedwillige verstoring van broedkolonies (veelal om overlast voor omwonenden te beperken) en het herstel van de roofvogelstand in de laatste dertig jaar van de vorige eeuw hebben zeker bijgedragen tot versnippering en verspreiding, maar hun effect op de totale populatiegrootte is onduidelijk^{18 19}. Versturende acties tegen de roek zullen daarnaast een van de oorzaken zijn van de opvallende afname in de kolonie-grootte. In de bebouwde kom nam de gemiddelde kolonie-grootte in Nederland af van 74 nesten in 1985 naar 40 nesten in 2000, in het buitengebied van 146 naar 89 nesten²⁰.

¹⁵ (Bijlsma, Hustings, & Campuysen, 2001)

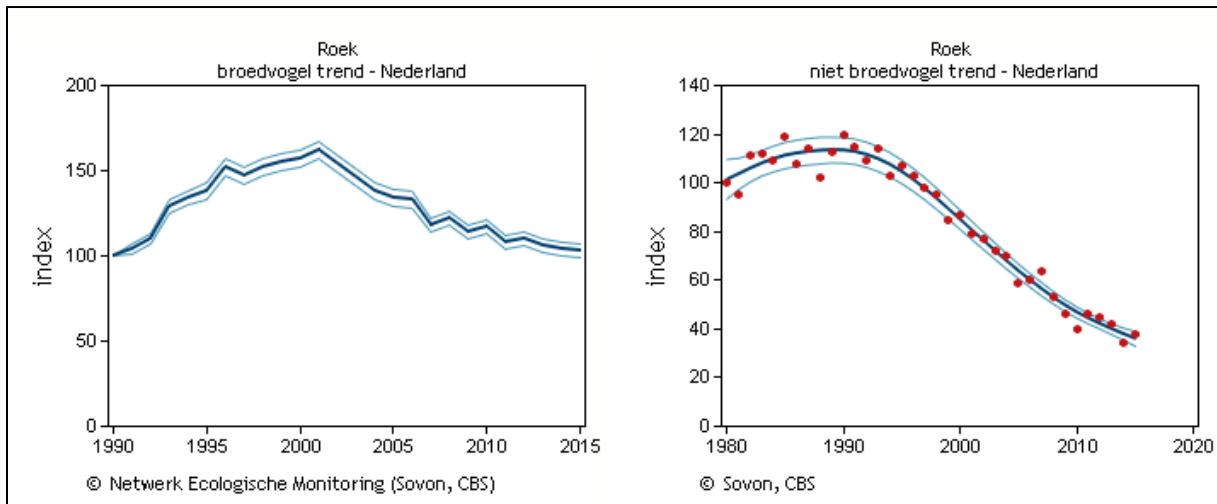
¹⁶ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002)

¹⁷ (Lensink & van Bruggen, 2016)

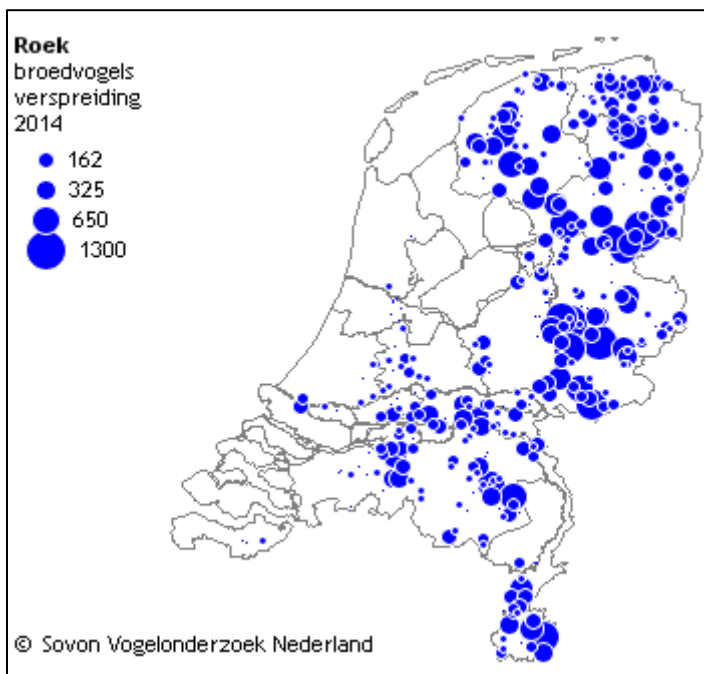
¹⁸ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002)

¹⁹ (Lensink & van Bruggen, 2016)

²⁰ (Schoppers, 2004)

Afbeelding 4: Broedvogel en Niet broedvogel trends van de roek in Nederland. (bron: www.sovon.nl)

Afbeelding 5: Broedvogel verspreiding in 2014 van de roek in Nederland. (bron: www.sovon.nl)

De trend in de winteraantallen (o.b.v. tellingen in december: Nederlandse broedvogels en onvolwassen roeken en overwinteraars van elders) verloopt anders dan die van de broedpopulatie: hierin vindt al vanaf midden jaren negentig een gestage afname plaats (afbeelding 4). Anno 2015 lagen de aantallen ruim 60% lager dan rond 1990. Dit trendverschil reflecteert waarschijnlijk een forse afname van het aantal overwinteraars uit Noord- en Oost-Europa.

Internationaal bezien²¹ sluit het beeld aan bij hetgeen we in Nederland zien: in geheel Europa steeg de populatie na 1980 fors, maar daalde recent, met name in de jaren 2012-2015. De roek is door BirdLife International in de rode lijst categorie "Least Concern" geplaatst, ondanks dat men (na lichte

²¹ (BirdLife International, 2017)

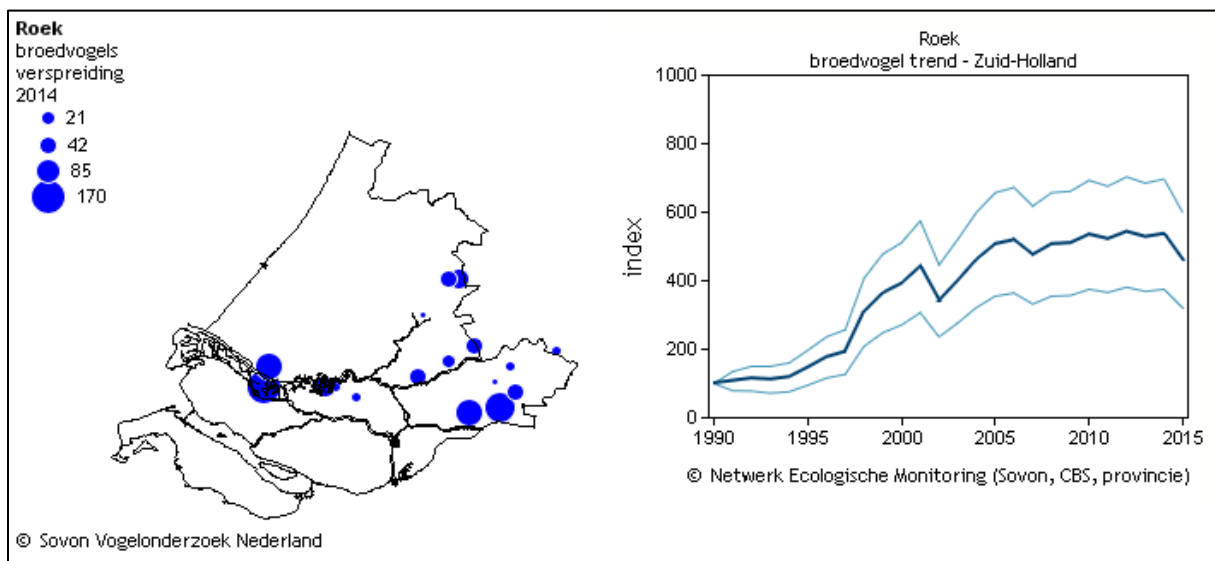
toename tot 2013) nu een afname in het totaal aantal signaleert. De afname is te gering van omvang en ook het door BirdLife gehanteerde populatieomvang-criterium levert geen zorg op. Van de wereldpopulatie, door BirdLife grofweg geschat op 54 – 95 miljoen roeken, leeft ca. 30% in Europa. BirdLife International geeft als oorzaak van de schommelingen en van de meer recente afname (naast vogelziekten in Azië): wijziging in het gebruik van landbouwgronden en met name de afname van grote aaneengesloten weidegebieden, de toepassing van pesticiden en zaaizaad-behandeling alsmede bestrijding door schieten.

4.2 Zuid-Holland

In Zuid-Holland werd agrarisch areaal al vele decennia lang omgezet in stedelijk gebied en de grote aaneengesloten weidegebieden bieden deze koloniebroeder maar matig kansen vanwege het ontbreken van bomen. Het verjagen en bestrijden is wel gereguleerd.

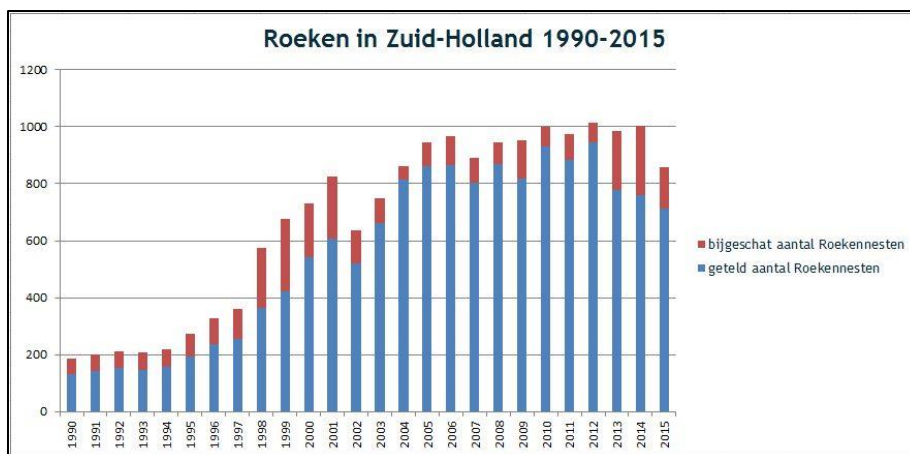
Het herstel van de landelijke populatie na 1975 bracht de roek eigenlijk niet terug in Noord-Holland onder het Noordzee kanaal en niet in het westen van Zuid-Holland. Boven het Noordzeekanaal en op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden kwam de roek voordien ook vrijwel niet voor. Op enkele kolonies in de buurt van Rotterdam (zoals een vrij grote te Geervliet) en ten oosten van Bodegraven na, zijn roeken in Zuid-Holland al sinds zeer lang beperkt tot de zuidelijke rand van de Krimpenerwaard en tot de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (afbeelding 6).

De ontwikkeling van de Zuid-Hollandse broedpopulatie tot en met 2015 (afbeelding 6) is op de langere termijn (vanaf 1990) geassocieerd als sterk toenemend (met gemiddeld 7,6 % per jaar) en over de meest recente 10 jaar stabiel. Hiermee steekt de recente trend gunstig af bij die in de meeste andere provincies.

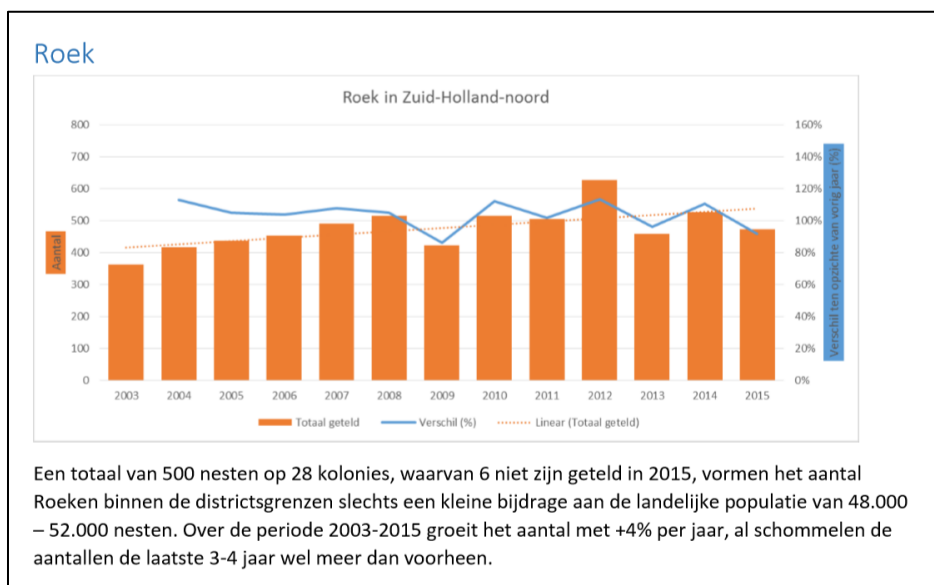
Afbeelding 6: Verspreiding broedvogels in Zuid-Holland en de geïndexeerde trend van de broedvogels in Zuid-Holland (bron: www.sovon.nl)

In het jaar 2000 werden in Zuid-Holland 546 nesten geteld. Tussen 2010 en 2014 broedden er ongeveer 1.000 paren roeken, het hoogste aantal in de laatste 40 jaar. In 2015 waren er naar schatting circa 860 roekennesten (afbeelding 7).

Afbeelding 7: Roekennesten in Zuid-Holland van 1990 t/m 2015 (bron Sovon 2016a). NB. De kopstekst wekt de indruk dat het hier het aantal roeken betreft, het betreft echter het aantal in gebruik zijnde nesten, dus het aantal broedparen

In 2015 waren er in het noordelijke deel van Zuid-Holland circa 500 roekennesten in 22 kolonies (afbeelding 8). Dit deel van de provincie kende (zie bijschrift van Sovon bij afbeelding 11) 6 kolonies die in 2015 niet werden geteld; dit waren naar mededeling van Sovon kleinere kolonies²². Daarnaast wordt door Sovon gewezen op een jaarlijkse populatiegroei in Zuid-Holland-noord met 4% per jaar.

Een totaal van 500 nesten op 28 kolonies, waarvan 6 niet zijn geteld in 2015, vormen het aantal Roeken binnen de districtsgrenzen slechts een kleine bijdrage aan de landelijke populatie van 48.000 – 52.000 nesten. Over de periode 2003-2015 groeit het aantal met +4% per jaar, al schommelen de aantallen de laatste 3-4 jaar wel meer dan voorheen.

Afbeelding 8: Broedaantallen van roeken in Zuid-Holland-noord 2003-2015 (bron: Sovon 2016b)

Tegenwoordig wordt (zoveel als mogelijk) bij de tellingen ingeschat in hoeverre een roekennest voor een broedpoging wordt gebruikt (geen eenvoudige opgave bij een koloniebroeder). Uit oudere getallen²³ kan men opmaken dat circa 8 % van de nesten niet voor de broed wordt gebruikt. Blijkbaar bouwen/onderhouden tot twee jaar oude roeken zogenaamde speelnesten, terwijl ze niet broeden. Het is niet duidelijk hoeveel roeken dit doen. Er zijn waarschijnlijk ook volwassen roeken die niet broeden, hoeveel dit er zijn is niet bekend. Schoppers (2013)²⁴ vraagt om aandacht bij vogeltellers

²² Met (alle getallen doorgerekend hebbend) naar schatting circa 50 broedparen.

²³ (Feije, 1976)

²⁴ (Schoppers, 2013)

voor de leeftijdsklassen van de roek. Van getelde roeken (dus niet geteld via de nesten) blijkt naar opgave van tellers circa 10% juveniel te zijn.

De winterverspreiding van roeken in Zuid-Holland komt in grote lijnen overeen met die van de broedkolonies. Er zijn te weinig gegevens beschikbaar om gefundeerde uitspraken te doen over de trend in de winteraantallen (www.sovon.nl).

5 Schade

5.1 Schadevormen

De gewasschade²⁵ die door roeken in Nederland wordt veroorzaakt, treedt op bij diverse fruitsoorten, waarvan in Zuid-Holland met name peren, appels en aardbeien voorkomen. Verder aan vollegrondsgroenten, ook aan bloemkool, spruitkool en overige koolsoorten en aan akkerbouwgewassen als granen, aardappelen, mais, peulvruchten en bieten. Tot slot veroorzaken roeken schade aan bloemen, bloembollen, bloemzaden, boomteelt, ingezaaid gras en graszaad en aan opgeslagen ruwvoer.

Daarnaast leveren roeken schade of overlast op in de vorm van vervuiling van erven en bebouwing, schade aan rieten kappen van woningen en dergelijke. Roeken opereren bij het foerageren in groepen, waardoor schade snel en geconcentreerd tot stand komt. Dit groepsgedrag leidt ook tot klachten met betrekking tot geluidsoverlast. Bestrijding van roeken ter voorkoming van overlast of schade aan eigendommen is niet mogelijk.

5.2 Schade aan gewassen landelijk

Uit de overzichten van de getaxeerde schades²⁶ in het kader van de tegemoetkoming in de faunaschade betreffende de jaren 2012 t/m 1^e halfjaar 2016 blijkt dat schadepieken optreden in delen van provincies waar de aanwezigheid van roekenkolonies samenvalt met de aanwezigheid van bepaalde kwetsbare gewassen. Tevens blijkt dat bepaalde landsdelen regelmatig terugkeren in de lijst, maar niet in alle jaren komt elk kwetsbaar landsdeel in dezelfde mate in de taxatielijsten voor. De periode van afrijpen van het gewas in relatie tot de aanwezigheid van ander voedsel e.d. in een bepaald jaar ligt hier waarschijnlijk aan ten grondslag²⁷.

In 2012 en 2013 waren er landelijk relatief veel getaxeerde schades (96 en 53), in 2014 en 2015 minder (28 en 25). In 2016 (eerste halfjaar) waren er in vergelijking met andere "eerste halfjaren" zeer weinig schadegevallen. Streken met fruitschades zijn: Gelderse rivierengebied (met aansluiting in Zuid-Holland), Limburg, Utrecht regio Oude Rijn (Leidsche Rijn) tegen Zuid-Holland aan. Streken met schade aan overige gewassen zijn: een deel van Friesland, Drenthe, noordelijke Veluwe en de Achterhoek en westelijk Brabant (dit zijn onvolledige opsommingen).

Gewassen die de meeste schadegevallen kennen zijn: peren, appels, maïs en zomer- en wintergraan. Ook aardappel en biet komen voor. Daarnaast bij uitzondering: koolzaad, bloemkool en nieuw

²⁵ (BIJ12, 2017) In tegenstelling tot de schadecirkels op deze site vermelden, treedt schade aan maïs ook op in de zomer, terwijl schade aan granen zich ook tot in de nazomer uitstrekt.

²⁶ Faunafonds, zie www.BIJ12.nl. Overigens worden getaxeerde schaden slechts uitgekeerd, indien de grondgebruiker kan aantonen dat hij ontheffing voor bestrijding heeft aangevraagd. Als hij die heeft gekregen, moet deze ook adequaat gebruikt zijn.

²⁷ Dat de provincies Drenthe en Overijssel in de schadetaxaties grotendeels ontbreken, kan worden toegeschreven aan de provinciale vrijstelling van de roek in deze provincies.

ingezaaid gras. Er zijn twee gevallen waarbij koeien schade opliepen als gevolg van activiteiten van o.a. roeken²⁸.

Ongeveer 25 % van de geregistreerde fruitschades betreft bedragen van enkele tientjes tot < € 250 per geval²⁹. De overige schades zijn substantieel, veelal € 400-1.500 per geval bij appel en peer. Een aantal fruitschades bestaat uit meerdere duizenden euro's, tot een maximum van bijna € 6.000. Als er schade wordt getaxeerd op maïs, granen, bieten (koolzaad, bloemkool) zijn deze (vrijwel) altijd substantieel (€ 2.000-3.000 per geval). Schadetaxaties ten bedrage van € 5.000, € 7.000 en € 10.000, met een maximum van € 12.813 zitten er ook tussen. De schades aan vee (regio Helmond) bedroegen circa € 30.000 per geval (gecombineerde roeken-/kraaien-/kauwenschade).

De getaxeerde schade veroorzaakt door de roek in Nederland lag in de periode 2002 – 2014 tussen € 27.000 en € 351.000 per jaar.

Deze schade is de absolute ondergrens van de werkelijk aangerichte schade. Niet bekend is hoeveel schade er ontstaat die niet wordt getaxeerd. Door een eigen risico en behandelkosten voor een aanvraag voor een tegemoetkoming in de faunaschade verdwijnt het zicht op de hoeveelheid kleinere schades, die wel tot de belangrijke schades behoren steeds meer. Ook het zicht op de schadeomvang bij pitvruchten verdwijnt, nu de vergoeding wordt afgebouwd en per 1-1-2018 geheel afgeschaft zal zijn. Schade aan kuilvoer en silage wordt niet vergoed en dus niet getaxeerd. In de provincies waar de roek is vrijgesteld (Drenthe en Overijssel) is geen recht op schadevergoeding waardoor schades niet worden getaxeerd. Daarnaast is een vereiste voor een tegemoetkoming dat een ontheffing voor afschot wordt aangevraagd en bij verlening adequaat wordt gebruikt. De getaxeerde schades zijn dus over het algemeen schades die zijn ontstaan ondanks verjagend afschot met het geweer.

Conclusie: Door hun groepsgewijze foerageren kunnen roeken snel grote schades veroorzaken. Niet alleen waren zo'n 75% van de geregistreerde schades "belangrijk" in de betekenis die zich in de jurisprudentie heeft ontwikkeld (> € 250), ze zijn zelfs overwegend van veel grotere omvang dan € 250.

5.3 Schade aan gewassen in Zuid-Holland

In Zuid-Holland dreigt schade in gebieden waar roeken voorkomen. Uit het vorige faunabeheerplan blijkt dat in de jaren 2006-2010 schades zijn getaxeerd in de werkgebieden van de WBE's Putten, Eiland IJsselmonde, de Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Alblasserwaard-Oost en Vijfheerenlanden. Meestal ontstonden de schades in fruit, ook wel in maïs. In 2012-2016 waren er fruitschades in Alblasserwaard-Oost, Vijfheerenlanden en de Hoeksche Waard en enkele graan- en maïsschades in Voorne en Vijfheerenlanden. De schades die in de WBE's Goeree-Overflakkee en de Hoeksche Waard zijn getaxeerd moeten zijn aangericht door roeken afkomstig van Putten; in (de directe nabijheid van) de werkgebieden van deze WBE's komen geen roekenkolonies voor.

²⁸ In Zuid-Holland was recent ook een dergelijk geval aan de orde in relatie tot eksters. De koe is verkocht, het bedrijf kon het dier wegens de aard van de bedrijfsvoering niet buiten de groep houden. Het betrof een koe die bij belaging door de vogels niet van zich afsloeg, hetgeen bij uitzondering voorkomt.

²⁹ Op de getaxeerde schades wordt 5% in mindering gebracht, met een minimum van € 250 per bedrijf per meldingsjaar. Tot € 50 wordt niet uitbetaald. Daarnaast is sinds 1 oktober 2014 een voor taxatie te betalen behandelbedrag van € 300 ingevoerd. Per saldo verkrijgt een grondgebruiker tegemoetkoming in de door hem geleden schade, bij een schade van meer dan € 550. Kleinere schades (en dat kunnen er heel veel zijn) die toch geacht worden tot de belangrijke schades te behoren, verdwijnen hierdoor steeds verder uit beeld.

De grondgebruiker betaalt bij de aanvraag voor een tegemoetkoming sinds 2014 een behandelbedrag van € 300,-³⁰ en daarnaast geldt een eigen risico van € 250,- per jaar. Voor kleinere schades³¹ zal dus over het algemeen geen tegemoetkoming meer worden aangevraagd, ook al kunnen deze schades vaak wel als belangrijk worden gekenschetst op basis van de jurisprudentie en het beleid van GS.

Zoals uit het vorige faunabeheerplan blijkt, was de schade (aan fruit) in 2010 opmerkelijk hoog (€ 15.560). In 2012 werd belangrijke schade aangericht in Voorne en Vijfheerenlanden. In 2014 en 2015 traden belangrijke schades op in Vijfheerenlanden en de Hoeksche Waard. De enige getaxeerde schade in de periode 2011 – 2016 waren fruit en graan/mais. (tabel 1)

Tabel 1: Getaxeerde roekenschade (€) in Zuid-Holland 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 1/2
Fruit	1.322	2.855	1.238	1.781	633	0
Graan/mais	185	3.391	0	3.664	0	0
Totaal	1.507	6.246	1.238	5.445	633	0

Conclusie: Sinds 2006 zijn schades en belangrijke schades getaxeerd in de werkgebieden van de WBE's Voorne, Putten, Eiland IJsselmonde, de Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Alblasserwaard-Oost en Vijfheerenlanden.

6 Middelen en maatregelen ter voorkoming van schade

Er bestaat een reeks van middelen waarmee men kan proberen vogels bij een gewas weg te houden of ervandaan te jagen³². Deze preventieve middelen en maatregelen van akoestische en visuele aard kennen het nadeel, dat dieren aan deze middelen wennen en ervaren dat er geen werkelijke dreiging van uitgaat. Hoewel er middelen zijn die enige tijd goed werken, vragen ze erom dat ze permanent worden verplaatst en afgewisseld zodat gewenning zoveel mogelijk wordt voorkomen. Veelal werken ze te kort om het gewas in de kwetsbare periode zodanig te beschermen dat de schade voor de grondgebruiker enigszins acceptabel wordt. Deze gewenning treedt minder op bij de inzet van jachtvogels.

Aan het gebruik van preventieve middelen en dan met name de akoestische, kleven ook nadelen. Kan de grondgebruiker vrede hebben met een gaskanon dat de hele dag staat te knallen, niet iedere omwonende is gelukkig met zo'n apparaat.³³ Daar komt bij dat Zuid-Holland nog een reeks van geregistreerde eendenkooien kent. Binnen de afpalingskring moet de rust worden bewaard. Hier ontstaat spanning tussen diverse belangen, waarbij de kooiker soms beter geholpen is met een paar maal in de week doeltreffend optreden met het jachtgeweer binnen het afpalingsrecht, dan met het plaatsen van gaskanonnen buiten het afpalingsrecht. Het gebruik van gaskanonnen kan ook permanente verstoring van andere diersoorten inhouden. Laser-techniek staat nog in de kinderschoenen. Diverse effecten van de laser in relatie tot het verjagen van ganzen worden op dit

³⁰ Dit behandelbedrag wordt nooit terugbetaald.

³¹ De grondgebruiker schiet pas wat op met een tegemoetkoming als de schade meer dan € 550,- bedraagt, bij een getaxeerde schade van € 551,- houdt hij € 1 als tegemoetkoming over, als de schade minder is, is hij € 300,- armer.

³² (Oord, 2009) & (BIJ12, 2017)

³³ In sommige gemeenten zijn gaskanonnen niet (zonder) meer toegestaan.

moment onderzocht, de veiligheid van laser voor mens en dier alsmede het effect ten aanzien van andere dieren dan, zijn nog onbekend. De laser-techniek is ter preventie van roekenschade overigens van weinig nut. Dit omdat de stralen bij hoge gewassen en in boomgaarden te veel worden gereflecteerd.

Daarom moet soms worden teruggegrepen naar afschot ter ondersteuning van verjaging. Door enkele dieren te doden wordt de overige dieren enige tijd ingeprent, dat er ter plaatse wezenlijk gevaar dreigt. In diverse publicaties betreffende van roeken verschillende schadeveroorzakende vogels wordt gemeld dat deze methode het meest effectief wordt geacht^{34 35 36}. Bij in groepen foeragerende diersoorten als de roek heeft afschot een nog beter effect.

Ontstaat er trek op een perceel met kwetsbaar gewas, dan moet men ook vanwege het door de roek groepsgewijs foerageren snel kunnen optreden om de schade te beperken.

7 In Zuid-Holland uitgevoerde schadebestrijding 2009-2016

Het afschot in de periode 2009 – 20013 is weergegeven in tabel 2. In 2014 en 2015 was geen afschot mogelijk. Vanaf april 2016 is weer een ontheffing van kracht maar deze is niet gebruikt vanwege een beroepsprocedure tegen deze ontheffing.

Tabel 2: Roekenafschot in Zuid-Holland 2009-2013. Het getal tussen haakjes betreft het aantal (dreigende) schadegevallen waarbij werd opgetreden.

WBE/regio	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tielerwaard-West	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0	0	0
Vijfheerenlanden	4 (1)	0 (0)	0 (1)	52 (2)	0 (0)	0	0	0
Alblasserw.-Oost	36 (1)	39 (2)	42 (1)	32 (2)	8 (1)	0	0	0
Totaal	40 (2)	39 (2)	42 (2)	84 (4)	8 (1)	0	0	0

Het afschot wordt uitgevoerd in de periode waarin een bepaald gewas (maïs, granen, fruit) kwetsbaar is en is vooral uitgevoerd rond zomer en nazomer.

In het licht van het aantal roeken dat in Zuid-Holland aanwezig is (de recente broedpopulatie van ca. 1.000 paren geeft een totaal aantal van ca. 2.200-3.000 individuen, inclusief niet-broedende onvolwassen en volwassen vogels) en van de hoeveelheid kwetsbare gewassen, kan worden geconstateerd dat met verjaging en een zeer beperkt verjagend afschot (0-6% van de populatie, zie nader in hoofdstuk 9) effectief tegen roekenschade kan worden opgetreden. Aanzienlijke schadeontwikkeling vindt overwegend niet plaats.

³⁴ (Lensink, Strucker, & Beuker, 2014)

³⁵ (Souren, 2013)

³⁶ (van den Bosch, Kloen, & Lommen, 2014)

8 Voorgestelde middelen ter voorkoming van schade 2017 – 2023

Ter beperking van schade aan sommige schadegevoelige gewassen dient ook in de komende jaren bij schadegevoelige gewassen in de schadegevoelige periode uitvoering te worden gegeven aan:

- opzettelijke verontrusting
- plaatsing werende en verjagende middelen
- in sommige gevallen verjagend afschot

Aangezien roekenschade snel tot stand komt en tevens hoog kan oplopen, dient de FBE op voorhand te beschikken over een ontheffing voor het doden van roeken. Deze dient het mogelijk te maken schade met het geweer te bestrijden binnen de WBE's waar roekenkolonies belangrijke landbouwschades dreigen te veroorzaken. De laatste tien jaar hebben geleerd dat er in sommige Zuid-Hollandse WBE's waar roeken aanwezig zijn (Delfland, De Aarlanden³⁷, Krimpenerwaard en Alblasserwaard-West) geen of beperkt schade optreedt. Dit komt waarschijnlijk door het ontbreken van kwetsbare gewassen.

De ontheffing wordt aangevraagd voor de werkgebieden van de WBE's Voorne, Putten, Eiland IJsselmonde, De Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Alblasserwaard-Oost en Vijfheerenlanden. voor het verjagen en doden van roeken op en rond percelen met:

- maïs in de periode van 1 april tot en met 31 oktober;
- granen in de periode van 1 november tot en met 31 augustus;
- fruit in de periode van 1 juni tot en met 15 november;

met de volgende middelen en methoden:

- geweer
- haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds
- honden, niet zijnde lange honden
- slag- snij- of steekwapens;
- het doden door middel van cervicale dislocatie.

Alvorens tot afschot zal worden overgegaan worden werende en verjagende middelen ingezet. Slag- snij- of steekwapens of het doden door middel van cervicale dislocatie kunnen worden ingezet om gewonde roeken te doden. De genoemde jachtvogels kunnen worden ingezet voor het verjagen. Daarbij is niet uitgesloten dat soms een roek wordt gedood. Het afschot zal worden beperkt, per jaar zullen hoogstens 40 roeken worden gedood.

Als er andere schades dreigen of zijn ontstaan kunnen benadeelden een verzoek doen bij de FBE om ontheffing aan te vragen. In de aanvraag wordt aangegeven welke middelen en maatregelen zijn genomen om de schade te beperken.

Escalatieladder

De FBE stelt alleen een faunabeheerplan op voor die dieren waarvoor ingrijpen door middel van doden nodig is. Voor de roek kan schade worden beperkt door verjagen en inzet van werende en verjagende middelen, in sommige specifieke gevallen aangevuld met afschot. De maatregelen worden

³⁷ Aan de Utrechtse zijde van de provinciegrens werden in Woerden en Linschoten overigens wel schaden getaxeerd.

achtereenvolgens in uitvoering genomen. Het afschot zal worden beperkt, per jaar zullen hoogstens 40 roeken worden gedood. Zoals in de Verordening (artikel 3.2, negende lid) is bepaald, worden maatregelen in een volgorde van afnemende diervriendelijkheid genomen (de escalatieladder) waarbij ook het bewerken van eieren wordt overwogen voordat tot verjagend afschot wordt overgegaan. Het bewerken van eieren is voor de roek niet aan de orde. Roekenschade is primair een gevolg van geconcentreerd foerageren tot op ruime afstand vanaf de nestel- of leefplaats. Het ontzien van het broedsel neemt voor de roek juist een belangrijke plaats in (zie ook hoofdstuk 9).

Beperking optreden in Natura 2000-gebieden en rustgebieden voor trekganzen

In Natura 2000-gebieden zal alleen worden opgetreden met het geweer indien dit is toegestaan in het Natura 2000-beheerplan of op grond van een vergunning (op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 of een vergelijkbare vergunning op basis van de Wet natuurbescherming) of op grond van een bestuurlijk oordeel.

In de door GS aangewezen rustgebieden voor trekganzen zal niet worden opgetreden met het geweer in de periode 1 november – 31 maart.

9 Staat van instandhouding

9.1 Algemeen

Betekenis staat van instandhouding

Onder de Flora- en faunawet werd een ingreep (via vrijstelling, aanwijzing of ontheffing) afhankelijk gesteld van het oordeel of de maatregelen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding. Zowel het woord “gunstig” als de woordkeus dienaangaande in de wet sloot slechts ten dele aan bij de onderliggende Europese regelgeving.

Onder de Wn is wel aansluiting gezocht bij de woordkeus en strekking van bestaande Europese regelgeving. Soorten zijn nu uitgesplitst naar soorten die vallen onder de Vogelrichtlijn (Wn paragraaf 3.1) en soorten die vallen onder de Habitatrichtlijn (Wn paragraaf 3.2). Daarnaast zijn er overige soorten, waarvoor het Nederlandse beschermingsniveau niet onder Europese regelgeving valt (Wn paragraaf 3.3). De roek valt als iedere in Europa inheemse vogel onder de Vogelrichtlijn, echter een speciaal beschermingsregiem kennen ze niet en ze kunnen in het land waarvoor ze zijn aangemeld worden bejaagd (art 7 derde lid Vogelrichtlijn). Er is een verschil tussen de inzet van de Vogelrichtlijn (de maatregelen mogen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding) en de Habitatrichtlijn (door de maatregelen wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan). De woordkeus uit de Europese richtlijnen is letterlijk in de Wn (artikel 3.3, lid 4 onder c en artikel 3.8, lid 5 onder c) overgenomen.

Met deze stap wordt de intentie van de Europese regelgeving onderstreept: behouden wat er is (tevens artikel 7, eerste lid Vogelrichtlijn: “pogingen tot instandhouding die worden ondernomen, *niet in gevaar brengen*”) en geen afbreuk doen aan het *streven* de gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (Habitatrichtlijn). Dat een ingreep in dit licht bezien moet worden, leidt tot de conclusie dat beheer ten aanzien van een soort die zich om andere reden plaatselijk of in het gehele verspreidingsgebied niet in een gunstige staat van instandhouding bevindt, zeer wel mogelijk is.

Daarnaast hoeft een afnemend aantal dieren van een soort niet te betekenen dat de staat van instandhouding in het geding is. Birdlife International stelt bijvoorbeeld (in opdracht van en met instemming van de Europese gemeenschap) betreffende de roek dat, ondanks het feit dat de roek wereldwijd in aantal is afgenomen en in Azië zelfs stevig in aantal is afgenomen, er geen zorg bestaat over de staat van instandhouding. De Afdeling bestuursrechtspraak onderschrijft in een uitspraak van 1 maart 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV7500 (r.o. 2.5 ev.) het standpunt van de rechtbank Noord-Holland in een zaak betreffende de bestrijding van ganzen dat een afnemende trend op zichzelf niet

leidt tot de conclusie dat de staat van instandhouding ongunstig is en dat daarom geen ontheffing zou mogen worden verleend.

Het bij de beoordeling te betrekken gebied

Een oordeel over de staat van instandhouding van vogels staat in relatie tot de omvang van het gebied dat men bij het vormen van dit oordeel in beschouwing neemt. Deze gebiedsomvang kan men op een aantal niveaus kiezen, bijvoorbeeld wereldwijd, deelpopulatie-oppervlak, landsoppervlak, provinciaal oppervlak. De Europese commissie heeft in de “Handreiking aan de lidstaten over de bescherming van soorten onder de Habitatrichtlijn”³⁸ aangegeven dat een gewenst niveau dat van de netwerkpopulatie (metapopulatie³⁹) is met dien verstande dat dit niet landsgrensoverschrijdend geldt.

Naar de mening van de FBE is een beschouwing op het niveau van een provincie of van meerdere provincies dus mogelijk, hoewel dit afhankelijk is van de diersoort. Anderszins zou het buiten de realiteit geredeneerd zijn, de staat van instandhouding van een soort die in recente tijden nog in een groot deel van Europa voor kwam, maar nu alleen nog in (een deel van) Nederland floreert, een gunstige staat van instandhouding toe te dichten. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid bestaan ook in een dergelijke extreme situatie beheer gericht op schadebeperking in het deel van leefgebied door te voeren, alwaar de staat van instandhouding nog in orde is. De hierboven aangehaalde handreiking is hierover ook duidelijk en geeft aan dat de ingreep daarbij steeds meer gericht moet zijn op de meest buitengewone omstandigheden. Indien de staat van instandhouding zich in dergelijk zwaar weer bevindt, kan het nemen van schade-compenserende maatregelen behulpzaam zijn (zonder dat deze de aan de ingreep gestelde eisen kan vervangen). Beheerplannen voor onderhavige soorten zijn geen verplichting, maar worden wel aanbevolen als gereedschap om te onderbouwen dat toegestane derogaties op het beschermingsregiem overeenkomen met de bedoelingen van de Habitatrichtlijn. De bestuurslaag die binnen de lidmaatschapsstructuur van de EU het breedste overzicht bezit (in Nederland de landsregering) is verantwoordelijk voor bewaking, evaluatie en rapportage van deze aspecten.

9.2 Staat van instandhouding van de roek

De Wn geeft in artikel 1.1 onder 1 de volgende definitie van het begrip gunstige staat van instandhouding van een soort:

- a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

De roekenstand in de provincie Zuid-Holland is stabiel. De website van Sovon meldt daarnaast dat “vestigingen van de roek in het westen van het land, vroeger niet ongewoon, momenteel schaars zijn maar deze nemen weer toe”. Toch is en blijft Zuid-Holland voor de roek grotendeels marginaal gebied. Dierpopulaties aan de rand van het gebied dat de soort prefereert, kunnen zeer variabel in omvang zijn. Opvallend is wel dat, in tegenstelling tot de ontwikkeling in het grootste deel van Nederland, de stand in Zuid-Holland nooit is hersteld tot het niveau van voor 1950. De sterke verstedelijking van de provincie kan hiervan mede een oorzaak zijn.

³⁸ (EEC, 2007)

³⁹ Metapopulatie: een aantal in ruimte gescheiden deelpopulaties van een soort, welke toch onderlinge contacten hebben.

De landelijke broedpopulatie van de roek heeft zich spectaculaire hersteld van een malaise rond de jaren zestig. Sinds de eeuwwisseling neemt hij echter weer af. In absolute zin is de roek met ca. 50.000 broedparen echter nog steeds een talrijke broedvogel in Nederland.

Tijdens de herstelperiode tussen de jaren zeventig en de eeuwwisseling is de broedverspreiding in Nederland eveneens flink gegroeid: het aantal bezette atlasblokken (5x5 km²) nam met 55% toe (Sovon 2002). Ondanks de aantalsdaling sinds de eeuwwisseling is de verspreiding in die periode niet wezenlijk veranderd, met zelfs nog enige uitbreiding in Groningen (voorlopige gegevens nieuwe Sovon-vogelatlas). De verschuiving naar meer kleinere kolonies zal hieraan hebben bijgedragen.

De habitat waarvan de roek afhankelijk is kent twee cruciale aspecten: beschikbaarheid van voldoende hoge bomen om koloniegewijs in te nestelen en de aanwezigheid van voldoende geschikt foerageergebied in de vorm van vochtige graslanden met een rijke bodemfauna. Ten aanzien van het eerstgenoemde aspect lijken zich nog geen belangrijke problemen voor te doen, al worden broedende roeken lang niet overal getolereerd. De situatie met betrekking tot foerageergebied lijkt minder gunstig. In de afgelopen decennia is een deel van het graslandareaal verloren gegaan door omzetting in bouwland (met name voor maïs) en verstedelijking. Bovendien worden graslanden (in het broedseizoen) minder vochtig door verbeterde ontwatering. Dat roeken gevoelig zijn voor de vochttoestand van graslanden kan worden afgeleid uit de broedverspreiding in Hoog-Nederland die geconcentreerd is in rivier- en beekdalen en langs de randen van zandgrondplateaus. Het volgt ook uit een positief verband tussen de jaarlijkse veranderingen in de (Gelderse) broedpopulatie en de hoeveelheid neerslag in het broedseizoen (Lensink & van Bruggen 2016). Schoppers (2004) signaleert daarnaast een mogelijk verband tussen de toename van de roek en de overbemesting van graslanden aan het einde van de vorige eeuw. Als dat verband (via een toename van bodemdieren) reëel is zou de recente afname mede kunnen samenhangen met de terugdringing van de eutrofiëring sindsdien.

De indicatieve Staat van Instandhouding van de roek als broedvogel in Nederland is beoordeeld als 'matig ongunstig', op basis van inschattingen van de aspecten 'leefgebied' en 'toekomst' (de overige aspecten 'populatie' en 'verspreiding' werden als gunstig beoordeeld).^{40 41}

Het is denkbaar dat het in recente jaren uitgevoerde afschot invloed heeft op de landelijke populatietrend. Tabel 4 geeft een [indicatieve] inschatting van de relatieve grootte van het afschot in de verschillende provincies, afgezet tegen de grootte van de provinciale populaties. Het relatieve afschot varieert van ongeveer 1% (of minder) in Friesland en Groningen tot vrijwel 15% in enig jaar in Utrecht), met een gemiddelde van 2,5-5%. In Groningen, Friesland, Zuid-Holland en Limburg steeg de roekenpopulatie tussen 2000 en 2015. In deze provincies werd veelal weinig geschoten (tot enkele procenten van de populatie). Dit laatste geldt feitelijk ook voor Zuid-Holland (zie tabel 3), omdat hier in 2014, 2015 en 2016 geen roeken werden geschoten en daarvoor tussen de 8 en 42 stuks per jaar (0,6-3%). Daarnaast valt op dat in Noord-Brabant de stand afnam bij een beperkt gerapporteerd afschot. Lensink & van Bruggen (2016) vonden voor Gelderland een relatie tussen de grootte van de jaarlijkse aantalsafnames en het jaarlijkse aantal in de provincie geschoten roeken.

⁴⁰ (Vogel, et al., 2013)

⁴¹ (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2017)

Tabel 3: Indicatie van het afschot van roeken in Nederland ten opzichte van provinciale populatiegroottes. Uitgaande van aantallen broedparen geteld in 2000 (Schoppers 2004) en de aantalsveranderingen per provincie tussen 2000 en 2015 (berekend als $\text{index 2015/index 2000}$ o.b.v. gegevens Sovon en CBS) is het aantal broedparen in 2015 berekend, en vermenigvuldigd met 2,2 om de totale populatiegroottes in te schatten. De afschotcijfers zijn ontleend aan faunabeheerplannen van overige provincies, waarbij de afschotjaren niet steeds corresponderen.

Provincie	Broedparen	Verandering	Broedparen	Populatie	Afschot	Afschot
	2000	2015/2000	2015	2015	Per jaar	% van pop. 2015
Groningen	2.120	1.46	3.095	6.809	0-54	0-0,8
Friesland	4.630	1.25	5.794	12.746	19-147	0,2-1,2
Drenthe (vrijst.)	11.241	0.68	7.657	16.845	676-986	4-5,9
Overijssel (vrijst.)	12.499	0.50	6.209	13.659	727-1.206	5,3-8,8
Flevoland	0	-	0	0	-	-
Gelderland	17.252	0.52	8.908	19.597	544-1.350	2,8-6,9
Utrecht	1.176	0.54	640	1.408	120-210	8,5-14,9
Noord-Holland	61	0.30	18	40	-	-
Zuid-Holland	546	1.17	641	1.410	0-84	0-6
Zeeland	0		+	-	-	-
Noord-Brabant	10.810	0.48	5.214	11.471	85-400	0,7-3,5
Limburg	3.224	1.02	3.275	7.204	54-154	0,8-2,1
Totaal	63.559		41.450	91.191	2.231-4.591	2,5-5

Conclusie

Het bovenstaande betekent niet automatisch dat afschot groter dan enkele procenten van de populatie meteen de gunstige staat van instandhouding in gevaar brengt. Die vraag is moeilijk te beantwoorden bij gebrek aan kwantitatieve criteria. De landelijke aantalsontwikkeling is negatief en afschot lijkt daarin mede een factor te zijn. Er zijn ook aanwijzingen dat omvang en/of de geschiktheid van foerageerhabitat onder druk staat. Voor een deel (afnemende eutrofiëring) betreft dit een terugkeer uit een onnatuurlijke en ongewenste situatie, maar voor een ander deel (verdroging van graslanden) niet. Tegelijkertijd neemt de verspreiding van de roek in Nederland niet af en heeft de populatie nog steeds een aanzienlijke omvang en wordt zij voorlopig niet in haar voortbestaan bedreigd. Toch geven deze overwegingen aanleiding om inzet van afschot ter voorkoming van schade te beperken tot een noodzakelijk minimum, om negatieve effecten op de stand zo veel mogelijk te voorkomen. Het afschot dient tevens niet de grens van enkele procenten van de populatieomvang te boven te gaan. Hetgeen voor Zuid-Holland betekent dat het jaarlijkse afschot zal worden beperkt tot maximaal 40 vogels.

10 Organisatie uitvoering

10.1 Centrale rol wildbeheereenheid (WBE)

De wildbeheereenheden (WBE's) hebben onder de Wet natuurbescherming een centrale rol bij de uitvoering van schadebestrijding, beheer en jacht. In de Memorie van toelichting staat op p. 165/166: "In het onderhavige wetsvoorstel hebben de wildbeheereenheden een meer prominente rol gekregen dan in de Flora- en faunawet. Het zijn over het algemeen de wildbeheereenheden die uitvoering zullen geven aan het faunabeheerplan. Zij zullen in de praktijk de beheerdaden verrichten op grond van de provinciale ontheffing voor beheer en zij bevorderen dat de aangesloten jachthouders de jacht en de schadebestrijding uitvoeren overeenkomstig het faunabeheerplan en ten dienste van de grondgebruikers.....De toekenning van deze taken en verantwoordelijkheden aan de wildbeheereenheden vindt haar rechtvaardiging in het feit dat deze samenwerkingsverbanden bij uitstek streekgebonden zijn. Om de wildbeheereenheden deze taken effectief te kunnen laten uitvoeren, is erin voorzien dat alle van het geweer gebruikmakende jachthouders – jachthouders met een jachtakte – binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid zich bij deze eenheid moeten aansluiten (voorgesteld artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onderdeel b⁴²)."

In de Verordening is in artikel 4.2 geregeld dat er geen uitzonderingen worden gemaakt op deze wettelijke verplichting. Tevens is aanvullend geregeld dat alleen de jachthouder of personen met schriftelijke toestemming van de jachthouder die lid is van de WBE of leden van de WBE zelfstandig uitvoering mogen geven aan het faunabeheerplan. In lijn met de wettelijke en provinciale regeling, geeft de FBE de jachthouder die lid is van de WBE een centrale rol bij de schadebestrijding.

10.2 Uitvoering ontheffing

De ontheffing wordt uitgevoerd⁴³ door de jachthouder met een jachtakte die lid is van de WBE en door personen met schriftelijke toestemming van deze jachthouder (in het jachtveld van de jachthouder)⁴⁴. De FBE stelt wel de extra eis⁴⁵ dat degenen die zelfstandig optreden met toestemming van de jachthouder met een jachtakte, zelf ook lid zijn van de WBE.

Indien de jachthouder een rechtspersoon is (bijvoorbeeld een gemeente of terreinbeheerder) wordt de ontheffing uitgevoerd door personen met toestemming van de jachthouder. De uitvoerenden moeten lid zijn van de WBE, voor de rechtspersoon geldt deze verplichting niet. In uitzonderingssituaties kan de FBE toestaan dat de uitvoerenden geen lid zijn van de WBE. De jachthouder moet dan, ook gezien de regels in de Verordening, wel lid zijn van de WBE. Bijvoorbeeld, indien een gemeente die jachthouder is, een betaalde schadebestrijder inschakelt, kan worden toegestaan dat deze schadebestrijder geen lid is van de WBE mits de gemeente wel lid is.

In het geval dat de grondgebruiker zelf geen jachthouder is en de jacht ook niet zelf heeft verhuurd, kan de grondgebruiker na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE de ontheffing laten uitvoeren op zijn gronden. Daarnaast kunnen grondgebruikers na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE inschakelen voor de uitvoering van de ontheffing indien de jachthouder niet verantwoordelijk wil zijn voor de uitvoering of tekort schiet in de uitvoering.

⁴² De verplichting is in de definitieve wet opgenomen in artikel 3.14 lid 1.

⁴³ De uitvoerders kunnen zelfstandig optreden.

⁴⁴ De uitvoerenden van de vrijstelling hebben ook (een schriftelijke en gedagtekende) toestemming nodig van de grondgebruiker (artikel 3.15 lid 7 Wn)

⁴⁵ Extra ten opzichte van de verplichtingen uit de wet en het provinciale beleid.

De uitvoerder mag zich laten vergezellen door andere geweerdragers bij de uitvoering. Degene die de uitvoerder vergezelt, hoeft geen lid te zijn van de WBE.

10.3 Voorwaarden voor uitvoering van de ontheffing

De FBE stelt de volgende voorwaarden aan de uitvoerders⁴⁶ van de ontheffing:

- De uitvoerder is lid van de WBE tenzij de FBE een uitzondering heeft toegestaan (zie hiervoor).
- De uitvoerder heeft een account in Dora, het digitale registratiesysteem van de FBE.
- De uitvoerder heeft een schriftelijke en gedagtekende toestemming van de FBE voor gebruik van de ontheffing.
- De uitvoerder rapporteert de gedode roeken volgens de aanwijzingen van de FBE.

Gebruik ontheffingen door niet-aangesloten jachthouders

Gezien de wettelijke regeling zijn alle jachthouders met een jachtakte die gebruik maken van de ontheffingen van de FBE aangesloten bij een WBE en daarmee bij de FBE. Jachthouders zonder jachtakte die niet zijn aangesloten bij de WBE en de FBE, kunnen gebruik maken van ontheffingen van de FBE onder de voorwaarde dat de uitvoerder lid is van de WBE.

11 Monitoring

Monitoring van de schade vindt voor zover mogelijk plaats via de taxaties in het kader van de tegemoetkoming in de faunaschade. Grondgebruikers die geen tegemoetkoming aanvragen worden opgeroepen hun schade te registreren op www.faunaschade.nl. Deze schades worden echter niet getaxeerd waardoor deze meldingen beperkte waarde hebben. De provincie kan overwegen enkele schades toch te taxeren om beter zicht te krijgen op de schade aangericht door roeken.

Alle geschoten dieren worden verplicht gerapporteerd via het digitale systeem van de FBE (Dora). De jachthouder is verantwoordelijk voor de correcte rapportage voor zijn jachtveld. De jachthouder krijgt bij de toestemming om op te treden een afschotquotum en de verplichting het afschot binnen 48 uur te melden.

Om de populatieontwikkeling van de roek te monitoren zullen gegevens van Sovon worden gebruikt. Daarnaast tellen de wildbeheereenheden in het voorjaar de roeken. Bezien zal nog worden of deze telling zal worden voortgezet en of (bij voortzetting) de telwijze aanpassing behoeft.

⁴⁶ Uitvoerders zijn personen die zelfstandig optreden.

Literatuur

- Animaldiversity. (2017, 01 01). *Rook*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van animaldiversity: http://animaldiversity.org/accounts/Corvus_frugilegus/
- BIJ12. (2017, 01 01). *Preventiekit Kraaiachtigen*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <https://www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/faunaschade-preventiekit-fpk/kraaiachtigen/>
- Bijlsma, R., Hustings, F., & Campuysen, C. (2001). *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. Haarlem/Utrecht: GMB uitgeverij/KNNV uitgeverij.
- BirdLife International. (2017, 01 01). *Rook*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/Rook>
- Boele, A., van Bruggen, J., Hustings, F., Koffijberg, K., Vergeer, J., & van der Meij, T. (2017). *Broedvogels in Nederland*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- EEC. (2007). *Guidance document on the strict protection of animals species of Community interest under the Habitats Directive 92/43*. Brussel: EEC. Opgehaald van http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf
- Feije, H. (1976). Over het voedsel, het voorkomen en de achteruitgang van de Roek *Corvus frugilegus* in Nederland. *Limosa*(49), 28-67.
- Lensink, R., & van Bruggen, J. (2016). Roeken in het Hart van Gelderland: wanneer stopt de neergang? *Vlerk*, 33(2), 54-63.
- Lensink, R., Strucker, R., & Beuker, D. (2014). *Effectiviteit verschillende regiems van verjaging en afschot in relatie tot schade aan akkerbouwgewassen*. Culemborg: Bureau Waardeburg.
- Oord, J. (2009). *Handreiking Faunaschade. Preventieve maatregelen, soorten faunaschade, wetgeving, beleidsregels en procedures*. Dordrecht: Het Faunafonds.
- Schoppers, J. (2004). Neergang en herstel van de Roek als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. *Limosa*(77), 11-24.
- Schoppers, J. (2013). Leeftijdstellingen Roek. *Sovon-Nieuws*, 26(2), 18.
- Souren, C. (2013). *Eindrapportage Kraaiachtigen Project*. Roermond: Arvalis.
- Sovon. (1987). *Atlas van de Nederlandse vogels*. Arnhem: SOVON.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5*. Leiden: Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2017, 01 01). *Roek*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <https://www.sovon.nl/nl/soort/15630>
- Spaans, A. (1979). Roek. In R. Teixeira, *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*. 's Gravenland: Natuurmonumenten & SOVON.
- van den Bosch, M., Kloen, H., & Lommen, J. (2014). *Inventarisatie en beoordeling van vogelwerende maatregelen in perenteelt*. Culemborg: CLM Onderzoek en Advies.
- Vogel, R., Bouwma, I., Koese, B., Kranenbarg, J., La Haye, M., Odé, B., . . . Zollinger, R. (2013). *Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.